

T.C.KÜLTÜR BAKANLIĞI
ANITLAR VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yayın No: 1880

XVIII.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
II

27-31 MAYIS 1996

ANKARA

KÜLTÜR BAKANLIğI YAYINLARI

Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları

Yayın No:51

YAYIMA HAZIRLAYANLAR

İsmail EROğLU

Handan EREN

Fahriye BAYRAM

Filiz KAYMAZ

Nuray TARLAN

A.Handi ERGÜNER

DİZGİ

Birsen KIZILDAğ

Yaşar MORKAYA

ISBN : 975 17-1720-5 (Takım)

975-17-1722-1 (Cilt)

ISSN : 1017-7655

Not: Bildiriler, sahiplerinden geldiği şekliyle ve sunuş sırasına göre yayınlanmıştır.

KÜLTÜR BAKANLIğI MİLLİ KÜTÜPHANE BASIMEVİ

ANKARA-1997

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Ömer ÖZYİĞİT 1995 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları.....	1
Wolfgang RADT Pergamon 1995 Yılı Çalışmaları Raporu	27
Halûk ABBASOĞLU Perge Kazısı 1995 Yılı Ön Raporu.....	41
Haluk ABBASOĞLU, Wolfram MARTINI Perge Akropolisinde 1995 Yılında Yapılan Çalışmalar.....	51
Jale İNAN Perge Tiyatrosu Yayın Çalışmalarının Ön Raporu	65
Daria De Bernardi FERRERO Excavations and Restorations in Hierapolis During 1995	85
Klaus RHEIDT Die Ausgrabungen in Aizanoi 1995	101
Marc WAELKENS, P.M.VERMEERSCH Sagalassos 1995	119
Recep MERİÇ, Akın ERSOY Metropolis 1995 Yılı Kazı Raporu.....	153
Jürgen BORCHHARDT Bericht Der Grabungskampagne in Limyra 1995	163
Fahri IŞIK Patara 95.....	191

Cengiz IŞIK, Adnan DİLER, Fatih BABAOĞLU Kaunos Araştırmaları Ön Raporu 1995.....	219
Ersin DOĞER Hisarönü/Çubuk Rodos Amphora Atölyeleri Kazısı.....	235
Numan TUNA Burgaz Arkeolojik Kazıları, 1995	255
Ramazan ÖZGAN 1995 Knidos Kazıları Raporu	273
Ender VARİNLİOĞLU Harpasa'da Açmalar ve Zeus Pıgindenos Tapınağı Kazısı	297
Ahmet TIRPAN Lagina Hekate Temenosu 1995	309
Yvon GARLAN, İsmail TATLİCAN 1994 ve 1995 Yılları Zeytinlik (Sinop) Amphora Atölyeleri Kazısı.....	337
Dominique KASSAB TEZGÖR, İsmail TATLİCAN Sinop-Demirci Anfora Atölyelerinin 1995 Kazısı	353
Eugenia EQUINI SCHNEIDER Excavations and Research at Elaiussa Sebaste:1995 First Campaign ..	367
Levent ZOROĞLU Kelenderis 1995 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	383
Levent ZOROĞLU Tarsus Cumhuriyet Alanı 1995 Yılı Kazısı	401
Abdullah YAYLALI, Vecihi ÖZKAYA Kyzikos 1995 Arkeolojik Kazı Etkinlikleri	409
Chris S.LIGHTFOOT 1995 Yılı Amorium Kazısı.....	431
Kazuo ASANO The Excavation of Church III on Gemiler Ada Near Fethiye	451

S.Yıldız ÖTÜKEN 1995 Yılı Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı	471
Sait BAŞARAN Enez (Ainos) 1995 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	489
Ara ALTUN, Oktay ASLANARA İzmit Çini Fırınları Kazısı 1995 Çalışmaları.....	515
M.Oluş ARIK Alanya Kalesi 1995 Yılı Çalışmaları	531
Rüçhan ARIK 1995 Yılı Kubad-Abad Kazı Çalışmaları.....	533
Nurettin YARDIMCI 1995 Harran Kazı ve Restorasyon Çalışmaları.....	541
Bekir DENİZ Aksaray-Melik Mahmut Gazi Hangah (Darphane) Kazısı-95	559
Beyhan KARAMAĞARALI 1995 Ani Kazısı.....	577

LAGİNA HEKATE TEMENOSU 1995

*Ahmet TIRPAN**

Lagina Hekate Temenosu 1995 yılı kazı, restorasyon ve katalog çalışmalarını 10 Temmuz - 8 Eylül 1995 tarihleri arasında yapıldı¹. Bu çalışmalarımız propylon kazı ve restorasyon, tapınak temizlik ve restorasyon, dromoslu mezarı kurtarma kazısı olarak üç ayrı yerde yürüttük².

PROPYLON KAZISI VE RESTORASYONU

Propylonda geçen sezon açığa çıkarttığımız giriş kapıları, bunların önündeki sütunlu, yarım yuvarlak kısım ve orthostatlarla sınırlandırılmış, altara doğru devam eden yolda erezyonla dolan topraklar ve yetişen bitkiler temizlendi. Bu alanda ortaya çıkartmış olduğumuz çok sayıda mimari parçanın bulunuş konumlarının plana geçirme çalışmalarını tamamlamış idik³. 1995 yılı çalışma planımız, yerinde devrilmiş mimari parçaları ayağa kaldırmak, kazı çalışmalarına engel teşkil eden diğer

-
- (*) Doç. Dr. Ahmet TIRPAN, Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, KONYA
- (1) Bu yılki çalışmalara: Prof. Dr. Yusuf Boysal (Emekli), Prof. Dr. Çetin Şahin (Ankara Üniversitesi), Arkeolog Haluk Yalçınkaya (Milas Müzesi), Atif Kara (Muğla Müzesi Müdürü), Arkeolog Behçet Süzen (Muğla Müzesi), Uzman Arkeolog Bilal Söğüt (Selçuk Üniversitesi), Arkeolog Coşkun Daşbacak, Arkeolog Mine Kağnıcı, Arkeolog Tülay Kılıç, Arkeolog Şule Kalaycı ve öğrencilerden; Nergis Yücekaya, Meral Aratoğlu, Memduh Dağdeviren, Birsen İge, Hasan Şahin, Özgür Yel, M.Ufuk Kara, Mesut Okumuş, Mehmet Okunak, Berna Seyman, Alaaddin Çelik, Seniye Arzu Kılıç katıldılar. Tüm ekip üyelerine bir kez daha teşekkür etmek istiyorum.
- (2) Kazı ve Restorasyon çalışmalarımız esnasında yaptıkları yardımdan dolayı; Turgut Belediyesi, Yatağan Termik Santrali Müdürlüğü, Güneç Ege Linyitleri İşletmesi Müdürlüğü ile Muğla Valiliği, Kültür Müdürlüğü ve Müze Müdürlüğü'ne tekrar teşekkür ederim. 1995 yılından itibaren Muğla ve yöresi Muğla Müze Müdürlüğü'nün sorumluluğuna verildiği için bu sezondan itibaren kazımız Muğla Müzesi Başkanlığı tarafından yürütülmeye başlanmıştır.
- (3) Ahmet Tirpan, "Lagina Kazısı 1993-1994", *KST.XVII-II*, çizim 4-9

mimari elemanları taşıyarak gruplar halinde tasnif etmek ve bu mimari elemanların çizimlerini yaparak, propylonun yapısının rölövesini çıkartmak idi.

Bu doğrultuda tripylonun önündeki apsisli kısımda çalışmalara öncelik verdik. Apsisi çeviren sütunların tamamını açığa çıkartmak amacıyla yaklaşık 10 x 10 m lik bu alandaki mimari blokları taşıyarak, döşeme seviyesine kadar inmek için çalışmaya başladık. Toprak üst seviyesinden 1.02 m lik bir dolgu içinde herhangi bir mimari elemana ve küçük buluntuya rastlamadık. Ancak bu derinlikten sonra sütun tamburları, arşitrav, geison - sima bloklarının üst kısımları görülmeye başlandı (Resim:1).

Mimari blok yığıntısı içinde ilk tamburları in situ durumda olan üç sütun açığa çıkarıldı. Diziliş şekilleri ile kavis yapan sütunların konumlarına göre dördüncü bir sütunun kuzey kısmında yer alması gerekiyordu. Bu sütunun tamburu toprak üst seviyesinden 1.40 m derinde, yıkılmış olarak toprak yığıntısı içine saplanmış şekilde görüldü. Tamburun bulunuş şekli, propylonun yaklaşık 2.25 m toprak altında kalmasından sonra sütunun yıkıldığını göstermektedir. Üzerindeki 1.40 m yüksekliğindeki dolgu ise sütun yıkıldıktan sonra geçen zaman içindeki toprak erezyonunu işaret eder.

Ortaya çıkarılan yatay taşıyıcı mimari elemanların da kavisli olması, bu apsisli kısmın bir üst yapıya sahip olduğunu gösterir. Arşitravlar sofitli, üç fascialı, üst profili İon kymationu ve inci - payet süslemeli olup, uzunlukları iki sütun merkezi arasındaki mesafesine denk düşmektedir.

Tripylonun ön apsisinde ortaya çıkan bütün mimari elemanlara envanter numaraları verilerek plana işlendi ve yapılan mimari gruplandırmaya göre taşınarak tasnif edildi. Böylece apsis döşemesine ulaşıldı. Bu döşeme bugünkü toprak seviyesinden 3.65 m altta olup apsisin yarım yuvarlak formuna uygun olarak iki kenarı kavisli mermer bloklar ile kaplanmıştı (Resim: 2).

Mermer döşeme bloklarının belirli bir geometriye göre yontulup döşendiği anlaşılmaktadır. Bu blokların oluşturduğu 5 yarım yuvarlak sıra, aynı merkezli olup, kapıya doğru daralan halkalar oluşturmaktadır. Bu merkez, yapının simetri aksı üzerinde tripylonun orta kapı eşiğinin 1.70 m batısında yer almaktadır. Döşeme bloklarının derzleri de bu merkezde kesişecek şekilde düzenlenmiştir. Böylece kapı önünden dışarı doğru açılan bir yelpaze formu, derzler vasıtasıyla döşemeye aksettirilmiştir (Çizim: 1).

Apsisin en dış kavisini oluşturan döşeme blokların her biri, mevcut dört sütunun plinthoslarının oturacağı büyüklükte ve tek parçadır. Aynı şekilde sütun aralarında kalan boşlukları dolduran ve ante bloklarının altına gelen döşeme blokları da tek parça olarak düzenlenmiştir.

Ante bloklarının kapı söveleri hizasından 2.40 m dışa taşarak, apsisin formuna uygun bir kavis yaparak apsisle birleşmesi, propylon yapısının apsisle bir bütünlük oluşturacak şekilde planlandığını göstermektedir. Her iki ante başlığı da sağlam olarak açığa çıkarıldı, taşındı ve toprakla örtülerek emniyet altına alındı.

Apsisin güneyinden itibaren sütunların plinthos, kaide ve ilk tamburları *in situ* olarak bulundu. Hemen yanlarına yıkılmış olan diğer tamburların bu sütunlara ait olduğu tesbit edilerek envanter numaraları verildi (Resim:3). Sütunların hepsi 24 fluthesli olup, Anadolu-İon tipi kaidelidir. Apsisin batı ucunda sütun sıralarının önünde açtığımız küçük bir sondaj ile (1.00 x 1.00 m) apsisin formuna uygun olarak, onun ön kısmını saran 0.535 m genişliğinde bir merdiven basamağı açığa çıktı. (Resim:4) Bu basamağı diğerlerinin de takip ettiği anlaşılmaktadır. Bu da önümüzdeki yıl yapılacak bir çalışma ile kesinlik kazanacaktır.

Propylon yapısının orthostatlarla sınırlandırılmış iç kısmındaki mimari parçaları kaldırarak döşemeyi tamamen açığa çıkardık. Dikdörtgen plakalar halinde hazırlanmış mermer döşeme blokları enine ve boyuna düzgün derzler oluşturarak döşemeyi kaplamaktadır. Bu döşemede orta kısımdan yanlara doğru az bir eğim oluşmasına dikkat edildiği anlaşılmaktadır. Bu düzenlemede merkeze gelen kapı söveleri aksına yerleştirilen döşeme plakalar, batıdan doğuya doğru eşit genişlikte uzanmakta, merdivenlerin başladığı ante hizasında son bulmaktadır. Bu noktada her iki uca da ayrı ayrı birer sütun yerleştirilmiştir. Böylece aynı aksa yerleştirildiği görülen merkezdeki kapı söveleri ile anteler arasındaki sütunları bu pozisyonu, taban döşemesi vasıtası ile de vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anteler arasındaki sütunlardan kuzeyde olanın kaidesi *in-situ* olarak bulundu. Diğerinin ise yeri kesin bir şekilde bellidir. Ele geçen alınlık parçaları bu kısımdan bir alınlığın bulunduğunu, dolayısıyla bir üst örtüyü ifade eder. İki sütun arası ve ante duvarları ile sütunlar arasındaki açıklıkların, tripylonun kapıları ile aynı aksta olması, üçlü girişin doğu cephe de farklı bir mimari ile vurgulandığını göstermektedir.

Propylon yapısının orthostatlarla sınırlandırıldığı dörtgen alan 7.25 x 8.20 m ebatlarındadır. Profilli bir *toichobat* üzerine oturan du-

varların ilk sırası 1.42 m yüksekliğinde, ortalama 0.90 m genişliğinde orthostatlardan oluşmaktadır. Kısmen in situ olarak açığa çıkarılan kuzey duvarında, bu orthostatların üzerine 0.42 m, yüksekliğinde, yaklaşık 0.80 x 0.80 m ebatlarında mermer bloklar yerleştirilmiştir.

Giriş kapısının doğusunda yaptığımız çalışmalarda merdiven basamakları bulundu, ancak 8 adedini kısmen açarak temizledik. Yaptığımız küçük bir sondajda toplam 10 adet basamak olduğu anlaşıldı. Mermer basamaklar siyah renkli, poligonol taş plakalarla döşeli (bu taş, mahalli olarak Mol Mehmet Taşı olarak isimlendirilmektedir) bir yola bağlanmaktadır. Bu yol tapınağın güneyinde yer alan altar istikametinde devam ediyor. Merdivenler üzerinde üst üste yığılmış propylona ait ağır mimari bloklar açığa çıkarıldı (Resim: 5). Bunları taşıyarak boş arazide tasnif ettik. Mimari elemanların yapının içinde az miktarda bulunmasına karşılık merdivenlerde yoğun bir şekilde üst üste yığılmışlardır. Bu da, yapı içinin temizlenmesi amacı ile bu mimari elemanların en yakın yer olan merdivenler üzerine atıldığına işaret eder. Bir asır önce Osman Hamdi Bey'in yürüttüğü kazı çalışmaları sırasında bu taşıma işlemi yapılmış olmalıdır. Ağır mimari bloklar nedeni ile merdivenlerin tamamı açığa çıkarılamadı. Basamakların kuzeydoğuda kalan büyük bir kısmı halen mimari blokların ve toprağın altındadır (Resim: 6).

Kuzey duvarındaki orthostatlar, ante bloğunun arka ucundan kuzeye dik bir dönüş yaparak, stoanın güney duvarına dik olarak birleşir. Bu mimarinin oluşturduğu mekanda iki mermer plakadan yapılmış kapı eşiği, stoanın güney duvarına açılmış bir kapının yer aldığını göstermektedir. Bu kapı propylondan stoaya geçişi sağlamaktadır. Stoa duvarı ile orthostatlar arasında kalan kısım tüf taşı ve moloz taş malzeme ile doldurulmuştur.

Bulunan tüm mimari bloklara envanter numarası verildi, plana geçirildikten sonra yerinden kaldırılarak yakınındaki tarlada tasnif edildi (Çizim: 2). Propylonun apsis kısmındaki sütunların üç tanesinin ikinci tamburları ait oldukları sütunlar üzerine konuldu. Yerinde devrilmiş olan tüm orthostatlar numaralandırılarak kaldırıldı, oturdukları zemin temizlenerek tekrar yerlerine yerleştirildi (Resim: 7,8). Ante blokları ve altlıkları basamaklar üzerine devrilmiş olarak bulunmuştu, bunları da ait oldukları yerlere koyduk. İki ante arasındaki sütun ve kaidesi de ayağa kaldırıldı. Diğer sütun kaidesi henüz bulunamadı. Yerinden oynayan merdiven bloklarını ve stoa kapısının sövesini orijinal yerlerine getirmek için gereken çalışmalar tamamlandı (Resim: 9,10). Böylece propylon yapısını kısmen temizleyerek belirli bir seviyeye kadar ayağa kaldırmış olduk. Bu çalışmalardan sonra propylonun mevcut durumunun planını çıkarttık (Çizim: 1, 2).

Değerlendirme: Lagina'da bulunan kitabelerde "Propylon ve Giriş Yapısı" şeklinde adı geçen yapı bugünkü buluntularla açığa çıkardığımız bu yapı olmalıdır. Mimari elemanların büyük bir kısmının yapı içinde bulunması, bloklarda yangın ve tahribat izine rastlanmaması, bölgede sıkça görülen bir deprem neticesinde yapının yıkıldığına işaret eder. Ön cephede üç krepisi, apsisli prostylosu, arka cephede on krepisi ile templum in antis plandaki tripylonun önünde yarım kubbe, arkasında ise beşik çatı alınlıklı olduğu anlaşılmıştır.

Apsis önündeki yol, muhtemelen kitabelerde adı çok geçen Stratonikeia - Lagina arasındaki kutsal yol (Sakra Via) olmalıdır. Bu yol tripylion yapısının arka kısmında aynı istikametteki altara doğru devam etmektedir. Tripylon, yapısı itibariyle bu iki yol arasında bir bağlantı görevi görmektedir. Tripylonun, stoaya bir kapı ile bağlanmış olduğunu gösteren mimarının açığa çıkartılması, bu senenin önemli tesbitlerinden biridir.

HEKATE TAPINAĞI ÇALIŞMALARI

Tapındaki çalışmalarımıza her sene olduğu gibi tüm yapıyı kaplayan çalı ve otların temizliği ile başladık. Geçen yıl tamamladığımız sofitsiz, lotus-palmet işlemeli arşitrav bloklarının katalog çalışmalarına ilaveten, bu yıl tesbit ettiğimiz diğer arşitrav bloklarının ve kitabelerin katalog çalışmalarına devam ettik.

Kuzey Pteroma'da temizlik çalışmalarına devam ettik. Stylobat üzerinde in situ duran plinthos ve sütun kaidelerindeki kaymalar düzeltilerek, bunların hemen yanına yıkılmış topuklu sütun tamburlarını, kaidelerini üzerine yerleştirdik. Böylece tapındaki ilk ayağa kaldırma işlemi tamamlanmış oldu (Resim:11,12).

DROMOSLU MEZAR

Zaman zaman kaçak kazılar konusunda ihbarlar yapılmakta ve bu ihbarlar ekibimizce değerlendirilmekteydi. Bu ihbarlardan biri de, kutsal alanın yaklaşık 400 m kuzeyinde, Yayalar mevkiinde, defineciler tarafından üst örtüsünde 0.35 x 0.40 m ölçülerinde oval bir delik açılarak içine girilmiş olan bir yapı tesbit ettik. Bu delikten içeriye girdiğimizde yarıya yakın kısmı toprakla dolmuş, rektogonal kesme taşlarla inşa edilmişti. Batı istikametine doğru devam eden dromoslu bir mezar odası içinde olduğumuz anladık.

Mezar yapısının kazı alanımıza yakın olması avantajını kullanarak, defincilerin ileride yapabilecekleri tahribatı önlemek, yörenin nekropol mimarisi ve buluntuları hakkında bilgi sahibi olabilmek amacı ile bir ekip oluşturup kazı çalışmalarına başladık.

Kazı Yöntemi ve İn situ Tesbitler: Mezar içinden aldığımız ölçüler mezarın tahmini büyüklüğü konusunda bilgi veriyordu. Bu ölçüler yardımıyla belirlediğimiz kazı alanında yüzeyden 0.40 m aşağıda mezar odasının üst örtü taşları açığa çıktı. Yapının kuzey-güney ve doğu-batı sınırları tam olarak belirleninceye kadar aynı düzeyde temizlik çalışmalarına devam ettik. Böylece mezar yapısının sınırını üstten belirlemiş olduk. Batıdaki dromos kapısını açığa çıkartıp mezar içine girmek amacı ile kazı çukurumuzu bu istikamette 2.50 m genişlettik. Toprak seviyesinden 1.75 m indiğimizde dromos kapısı tamamen açığa çıktı. Kapının kapak taşı 0.10 m kalınlığında mermer plaka olup alt yarısı in situ durumda ve üç adet iri moloz taş ile desteklenmişti, üst yarısını da hemen kapı önünde bulduk.

Dromos içinde yaklaşık 0.80 m lik bir toprak dolgu vardı. Mezar odası kapısı da yarısı kırılmış bir kapı taşı ile kapatılmış durumda idi. Mezar odasına girdiğimizde, çeşitli yerleri eşelenmiş zeminden yaklaşık 1.20 m yüksekliğinde bir toprak dolgu ile karşılaştık.

Mezar içi dolgu toprağının temizleme çalışmalarında düzgün bir statigrafî tesbit edemedik. Bir çok defa karıştırıldığı anlaşılan mezar toprağının hemen her seviyesinde dağılmış şekilde kemikler, unguanteriumlar, kandiller ve mermer kline parçaları açığa çıkarttık.

Mezar Mimarisi: Toprak üst seviyesinden ortalama 0.40 m sonra başlayan ve arazinin doğal yapısı olan beyaz renkli kist toprağının kazılması ile oluşturulan çukur içine mezar yapısı inşa edilmiştir. Zorunlu olarak, kist içine geniş açılmış çukur ile mezar duvarları arasında kalan 0.50 mlik boşluğun çepeçevre moloz taş ile doldurularak, sıkıştırılmış olduğunu görmekteyiz. Bu, mezarın duvarlarındaki olası kaymayı önleyici bir tedbirdir.

Üst örtü: Lento taşı şeklinde, ince uzun, mahalli olarak kayrak taşı tabir edilen malzeme ile yapılmış bloklardan oluşmaktadır. Uzunlukları 3.20 - 3.90 m genişlikleri 0.50 - 0.80 m yükseklikleri 0.30 - 0.50 m arasında değişen üst örtü bloklarının birbirleri ile birleşen yan yüzeyleri ve mezar içinde kalan alt yüzeyi ince yonu ile yontulmuş, üst yüzeyi ise kaba yonu olarak bırakılmıştır. Bunlar arasında, mezar odasının kapı lentosu üzerine gelen iki parça halinde uzanan mermer blok ta yer almaktadır (Resim:13-14).

Yapının duvarları rektogonal mermer ve az da olsa konglomera taş blokları ile tek sıra olarak inşa edilmiştir. Pseudo izodomik örgütlü üst üste dört derz sırası oluşturan blokların yüzeyleri ince yonudur. Döşeme üzerine gelen ilk sıra, diğerlerinden daha yüksek ve büyük bloklardan oluşmaktadır (Resim:15).

Doğu-batı istikametindeki mezar yapısı, dromos ve mezar odasından oluşan plana sahiptir. (1.80 X 1.35 m) ebadındaki dromos zemini 0.10 m kalınlığında yekpare mermer plaka ile kaplıdır. Bu taban döşemesi kapı eşiğinden 0.38 m aşağıda kalmaktadır. Döşeme altına moloz taş blokaj yapılmıştır.

Mezar odası doğudan-batıya doğru daralan bir formdadır. (2.45-2.25x2.75 m) zemin döşemesi mahalli olarak Mol Mehmet taşı denilen siyah renkli taş plakalardan yapılmıştır ve kapı eşiğinin 0.10 m altındadır (Resim:16). Odanın doğu duvarına bitişik 0.12 m yüksekliğinde kaideye oturan 0.17m kalınlığında ve 0.68 m genişliğinde plaka mermerden yapılmış bir kline yer alır. Klineye taban oluşturan mermer plaka 0.20 m dışa doğru çıkıntı yaparak kline önünde bir basamak oluşturmaktadır.

DROMOSLU MEZAR BULUNTULARI

KANDİLLER

95. M. 3: Alt parçası ele geçen kandil kalıp yapımıdır. İnce elenmiş, bol mikalı hamur devetüyü renginde ve iyi fırınlanmıştır. Üzerinde koyu kiremit rengi astar vardır. Ancak astar yoğun bir şekilde dökülmüştür. Gövde yuvarlak, alta doğru az bir daralma yapmaktadır. Ağız kısmı kırık olmasına rağmen uzun bir boyna sahip olduğu anlaşılmaktadır. Halka kaidelidir, kaide halkasından itibaren içe doğru yaklaşık 0.5 cm lik bir alçalmadan sonra düz olarak devam etmektedir. Kaide çapı içten içe 3.5 cm, dıştan dışa 4.5 cm dir. Kaide halkası kalınlığı 0.5 cm dir (Çizim: 4. M.3).

Kandilin üst kısmına ait discus, sırt ve burun kısmının mevcut olmamasından dolayı tarihi hakkında bir fikir ileri sürmek oldukça zordur (Resim:17).

95. M. 6: Kalıpta yapılan bu kandil üst kısma ait kırık bir parçadır. Boyun, burun ve sırt kısmından oluşan bu parça üzerinde discus deliği de seçilebilmektedir. Kirli krem rengi hamurludur, ancak kötü fırınlamadan dolayı kil, iç ve dış yüzeyde koyu gri rengi almıştır. Hamur

bol mikalıdır. Üzerinde açık kiremit rengi bir astar vardır, ancak bu astarda yoğun bir dökülme görülür. Fitol deliği etrafında yanık izleri vardır. Daire şeklinde olduğu görölen düz discus kısmını ayıran kaburga, fitil deliğine doğru kanal şeklinde daralmaktadır. Uzun boyunlu, burun kısmı yaklaşık ok ucu şeklindedir. Omuz üzerinde kabartma şeklinde rozet ve etrafında nokta süsleri vardır (Resim:17). Parçanın uzunluğu 8.8 cm, genişliği 5.2 cm, yüksekliği 1.5 cm dir (Çizim: 4. M.6).

95. M. 7: Kalıpta yapılmış bu kandilin gövdesi sağlam, burun kısmı kırıktır. Hamuru devetüyü renginde, az mikalı olan kandil iyi fırınlanmıştır. Dış yüzeyinde ince siyah astar vardır, ancak astarda yoğun dökülmeler görülür. Yuvarlak bir gövdeye sahip olup kulpsuzdur. Elimizdeki parçaya göre burun kısmına doğru daralmakta ve uzun bir boyunu vardır. Discus kısmından fitil deliğine doğru daralan kanallar bulunmaktadır. Discus kısmı yüksek ve profillidir. İki kalıbın birleşme hattında bir profil yapar (Çizim: 4. M.7). Kaide yuvarlaktır ve kaide halkası iki set ortasında bir yiv profillidir. Kaidenin ortasında kabartma şeklinde yapılmış bir rozet görülür (Çizim: 4, M.7; Resim: 17). Kenar çerçevesi (Rim) üzerinde kabartma olarak birbirini takip eden yaprak motifi yapılmıştır. Kandilin uzunluğu 8.6 cm, genişliği 6.4 cm, yüksekliği 3.1 cm dir. Halka kaidenin çapı dıştan dışa 4.2 cm, içten içe 3.2 cm dir.

Kandil formu, discus kısmı ve discustan fitil deliğine doğru daralarak gelen kazıma çizgiler, British Museum' da bulunan Efes'ten gelmiş bir kandille aynı özellikleri göstermektedir. British Museum kataloğunda yayınlanan Q 204 numaralı bu kandil, M.Ö. Geç 2. yüzyıl - Erken I. yüzyıla aittir⁴. Kandilimiz de bu döneme ait olmalıdır.

95. M. 8: Kalıpta yapılan bu kandilin 4/3 lük bir kısmı ve kaidesi sağlam olarak kalmıştır. Hamuru devetüyü renkli ve mikalıdır. Dış yüzeyinde koyu kiremit rengi astar olduğu görölmekte, fakat bu astar yoğun bir şekilde dökölmüştür. Kil, boyunda gri renk alır, bu da kötü fırınlanmadan kaynaklanmaktadır. Discus çerçevesi yüksek bir profil ile sınırlandırılmış olup, bu profil, birleşmeden fitil deliğine doğru daralarak boyun üzerinde kanal oluşturur. Discus deliği geniş ve discus kısmı düzdür ve kulpu yoktur. Alt ve üst kalıpların birleşme hattı keskin bir sırt şeklinde yapılmıştır (Resim:1; Çizim: 4 M.8). Kenar çerçevesinde kabartma olarak sıralı üçlü yaprak ve nokta motifleri vardır. Kaide halkası alçak ve iki yiv, üç setli olarak yapılmıştır (Resim:17). Kandilin uzunluğu 8.4 cm, genişliği 6.7 cm, yüksekliği 2.6 cm dir. Kaide halkasının dıştan dışa çapı 3.6 cm, içten içe 1.9 cm dir.

(4) D.M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum*, London, 1975, Plate 38

95. M. 9: Kalıpta yapılmış sağlam kalmış bir örnektir. Hamuru açık kiremit renginde ve mikalıdır. Dış yüzeyi ve fitil deliği içi, kiremit renginde ince bir astarla kaplanmıştır. Astar da yoğun bir dökülme vardır. Kalıp birleşme noktası çok belirgindir. Discus dar, alçak bir profil yapan çerçeve ile sınırlandırılarak düz bir şekilde yapılmıştır, kulpu yoktur. Gövde yuvarlak, uzun bir boyun yapmakta ve fitil deliği kenarlarında genişlemekte, fitil deliği ucu ise iyice sivrilmiş, üçgen şeklini almıştır (Resim:18; Çizim: 4 M.9). Kenar çerçevesi kabartma olarak asma yaprağı motifleriyle süslenmiştir. Halka kaidelidir, kaidenin halkası tek setli ve kaidenin içini kaplayacak şekilde kabartma rozet motifi yapılmıştır (Resim:17; Çizim: 4 M.9).

Uzunluk 11.3 cm, genişlik 6 cm, yükseklik 3.1 cm dir. Kaide halkası çapı dıştan dışa 4.1 cm, içten içe 3.1 cm dir.

Kandil form, discus kısmı, fitil deliği ve burun kısmı ile Atina Agorası'nda bulunan tip 54 C ile benzeşir⁵. Bu tip M.Ö. 1.yüzyılın 2. çeyreği ile bu yüzyıl sonuna kadar görülmektedir.

95. M. 11: Çarkta yapılan bu kandilin discus, kenar çerçevesi ve kaidesi kırıktır. Hamuru kirli krem renginde ve bol mikalıdır. İç ve dış yüzeylerinde ince siyah mat bir astar vardır, fakat astar yoğun bir şekilde dökülmüştür. Gövde yuvarlak, boyun kısa ve incelen boyun burna doğru genişlemektedir, burun hafif kavislidir. Fitil deliği geniş ve elips şeklindedir (Resim:18). Geniş yuvarlak bir discus kısmı vardır, 4/3 ü sağlam olan kaide yüksektir (Çizim: 4 M.11). Uzunluk 10 cm, genişlik 6.4 cm, yükseklik 3.4 cm dir. Kaide halkasının çapı dıştan dışa 4.6 cm, içten içe 3.6 cm dir.

Kandil form, discus kısmı, fitil deliği ve burun kısmı ile Atina Agorası'nda bulunan tip 34 A ile benzeşir⁶. Aynı tip kandili Judith Perlzweig'in "Lamps From The Athenian Agora" adlı yayınında görmekteyiz⁷. Bu kandil tipi M.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinde görülmeye başlanıyor ve M.Ö. 2. yüzyılın 3. çeyreğine kadar devam ediyor. Biz de 95. M. 11 envanter numaralı kandili bu döneme tarihleyebiliriz.

95. M. 12: Kalıp tekniğinde yapılmış, oldukça sağlam olarak ele geçmiş bir kandildir. Hamuru açık devetüyü renkli ve bol mikalıdır.

(5) R.H. Howland, *Greek lamps and their Survivals, Athenian Agora*, New Jersey, 1958, vol. 4, plate 52

(6) R.H. Howland, plate 42

(7) J. Perlzweig, *Lamps From the Athenian Agora*, New Jersey, 1963, no. 90

Burun kısmında kullanımdan dolayı hamur gri renktedir. İçi ve dışı kırmızımsı kahverengi ince bir astarla kaplanmış, astar yer yer dökülmüştür. Kulbu ve kaidenin bir bölümü kırıktır, kaide parçalarının birleştirilmesiyle tamamlanmıştır. Yuvarlak formu bir gövdesi vardır ve "U" biçimindeki burun kısmı direkt gövdeye yapıştırılmıştır. Discus kısmı geniş ve konkavdır. Ortada küçük bir discus deliği vardır. Discus, iki yiv arası bir set ile çerçevelenmiştir. Kırık olan kulbun, halka kulplu olduğu anlaşılmaktadır (Resim:18; Çizim: 4 M.12). Düz olan kaide bir yiv ile çerçevelenir (Resim:17). Kaide çapı 3.3 cm, uzunluk 8.1 cm, genişlik 5.8 cm, yükseklik 2.7 cm dir.

Kandil formu, burun kısmı, discus deliği ve discus çerçevesinin çift kanallı halka şekli Atina Agorası'ndaki 126 ve 176 nolu kandiller ile benzerdir⁸. Aynı tip kandilleri Oscar Broneer, tip XXV olarak yayınlamıştır. Bu kandiller M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına aittir⁹. 95. M. 12 envanter numaralı bu kandil de M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına ait olmalıdır.

UNGUANTERIUMLAR

95. M. 4: İyi elenmiş, bol mikalı açık devetüyü renginde hamura sahip bu unguentarium iyi fırınlanmıştır. İç yüzde çark izleri görülmektedir. Büyük bir kısmı kırık ve kayıp olmasına rağmen bir profil oluşturmaktadır. Boyun ve gövdenin üçte birlik parçaları ele geçmiştir. Bu parçaların birleştirilmesiyle bize fikir verecek bir form elde edilmiştir. Literatüre iğ formu olarak geçen tiptir. Uzun, silindirik boyunludur, dışa doğru konik bir şekilde genişleyen tabanı, bir profil yaparak düz bir kaide oluşturmuştur (Resim: 1; Çizim: 5 M.4). Yükseklik 18.3 cm, kaide çapı 3.00 cm, boyun çapı 1.9 cm dir.

Unguentariumun gövde kaide ve kaideye geçişi Tarsus Band I'de yayınlanan Hellenistik Dönem'e ait 234 numaralı tip ile aynı özelliği gösterir¹⁰.

95. M. 10: Boyun ve ağız kısmı kırılmış, gövde kaidesi sağlam olarak ele geçmiştir. Çark izleri belirgin, hamuru kiremit renginde ve iyi fırınlanmıştır. Üzerinde astar izi görülüyor. Kilde tebeşir özelliği vardır. İç kısımda yoğun kireç tabakası görülür. İğ formudur. Kısa kaide profil ve kaide tabanı düzdür (Resim: 19; Çizim: 5 M.10). Yükseklik 8.6 cm, karın çapı 3.9 cm, kaide çapı 2.00 cm dir.

(8) J. Perlzweig, *Lamps of the Roman Period, Athenian Agora*, vol. 7, Princeton, 1961, plate 5-7

(9) O. Broneer, *Terracotta Lamps, Corinth, Athens*, 1930, Vol. 4, Part II, Plate X, no. 507

(10) H. Goldman, *Excavation at Gözlükule, Tarsus*, New Jersey, 1950, Vol I, syf. 135, no. 234

95. M. 14: Sağlam olarak ele geçmiş bir örnektir. Çark izleri belirgindir. Kilde fırınlanmadan dolayı yer yer renk farklılığı vardır. Kaide koyu devetüyü rengindeki kil, gövdede ve ağızda soluk kiremit rengine çalan bir renk almıştır. Bol mikalıdır. Dudak kenarında ve boyunun iç kısmında siyah astar izleri görülmektedir. Kalın cidarlıdır. Geniş bir ağız, aşağı sarkık dudağı, ince ve kısa bir boynu, geniş gövdesi kısa kalın ve profilli bir kaidesi vardır. Kaide tabanı içe doğru konik yapılmıştır (Çizim: 5 M.14). Unguentariumun dış yüzeyinde yıpranma ve yer yer kireç izleri görülür. Yükseklik 9.00 cm, ağız çapı 2.2 cm, karın çapı 4.5 cm, kaide çapı 2.4 cm dir.

TEK KULPLU TESTİ

95. M. 5: Çarkta yapılmış, ağız ve boyun kısmının tamamı, gövdenin 3/1 lik bir kısmı kırık ve kayıptır. İnce elenmiş açık devetüyü renkli, bol mikalı hamurludur. Üzerinde akıtılarak yapılmış koyu kiremit rengi astar izleri vardır. Dış yüzeyinde yer yer kireç tortu tabakası tespit edilmiştir. Boyundan itibaren genişleyerek omuz yapmakta ve hafif bir kavisle kaideye doğru daralma yaparak inmekte, bir profil yaparak kaideyi oluşturmaktadır. Omuz üzerinde bir kulp izi vardır (Çizim: 5 M.5). Yükseklik 11 cm, genişlik 14 cm dir. 1 cm kalınlığında, 0.7 cm derinliğinde, 6.2 cm çapında bir kaide oluşturmaktadır.

Omuzdan boyuna geçiş kısmından kırılan ve boyun ile ağız kısmı kayıp olan bu kabın formu Stratonikeia nekropol buluntuları ile karşılaştırılabilir¹¹. Omuzdan boyuna yumuşak bir geçişin olması ve kaide şekli Stratonikeia' da bulunan ve M.Ö. 1. yüzyıl - M.S. 1. yüzyıl arasına verilen tek kulplu ve boyunlu testiler ile benzerlik göstermektedir.

URNE PARÇASI

95. M. 13: Urnenin ağız kısmına ait bu parçada çark izleri belirgindir. Hamuru devetüyü renginde ve mikalıdır. Fırınlanmadan kaynaklanan renk farklılıkları görülür. İç ve dış yüzeyi koyu kiremit rengi ince bir astarla kaplanmış, astar yoğun bir şekilde dökülmüştür. Kilde az oranda gözenekler vardır. Ağız dışı doğru uzantılı ve dudak üzerinde kalın bir kanal vardır. Ağızdan gövdeye direk geçilmiştir (Resim:19; Çizim: 5 M.13). Urne ağzının iç çapı yaklaşık 20 cm, dıştan çapı 25.6 cm'dir, yükseklik 4.00 cm, uzunluk 24.2 cm

(11) A. Balıran, *Stratonikeia Nekropol Buluntuları* (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 1990, syf. 28 -29

SİKKE

17 mm çapında, 2.50 gr ağırlığında gümüş drahmidir. Ön yüzde ışın taçlı sağa doğru profil veren Helios başı, arka yüzde Quadratum incusum içinde gül rölyefi, gülün üstünde muhtemelen Magistrat adı ΙΓΑ-ΟCΙΥΑ Gülün sol yaprağı altında "P", sağ yaprağı altında "O" harfleri (PO, Rodos İdogram) ve alt kısmında gülün sap ve filiz kısmı vardır. Bir Rodos sikkesidir (Resim:20). M.Ö. 166 - 88 yılları arasına tarihlenir¹².

SONUÇ

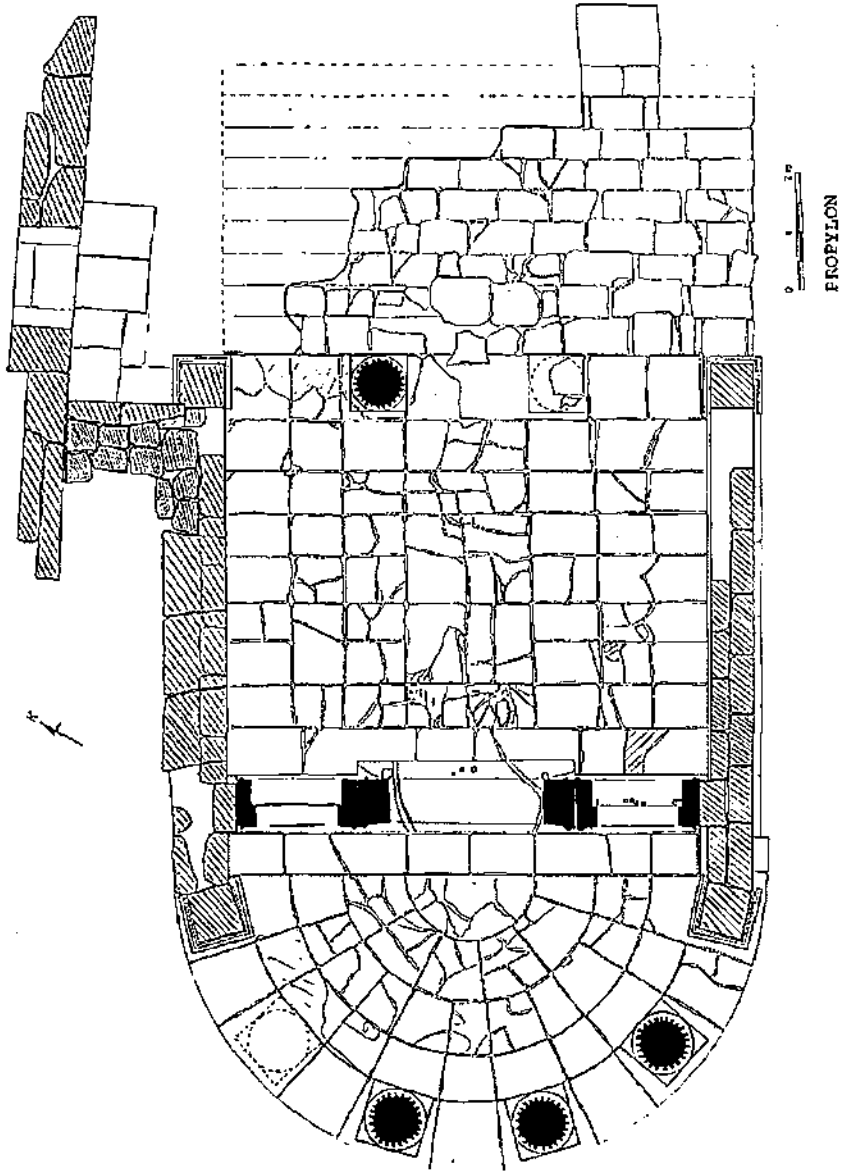
1994 yılında tespit edilen ve 1995 yılında arkeolojik kazı çalışmalarını yapılan dromoslu mezar odası, daha önce defineciler tarafından yağmalanmasına rağmen bulunan kandil, unguentarium, sikke gibi materyaller ile tarihi hakkında bir fikir öne sürmemize olanak sağlamıştır.

Mezarda ele geçen kandillerden tarih verebilen en erken kandil tipi M.Ö. 3. yüzyılın son çeyreğinde görülmeye başlanan ve M.Ö. 2. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar yaygın olarak kullanılan 95. M. 11. envanter numaralı çark yapımı kandildir. Bu kandilin benzerleri Atina Agorası bantlarında tip 34 A olarak yayınlanmış ve dönemi tespit edilmiştir. En geç kandil tip ise 95.M.12 envanter numaralıdır ve Atina Agorası 7. bantta yayınlanan 126 ve 176 nolu kandiller ile aynıdır. Bu kandil M.S. 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlenmiştir.

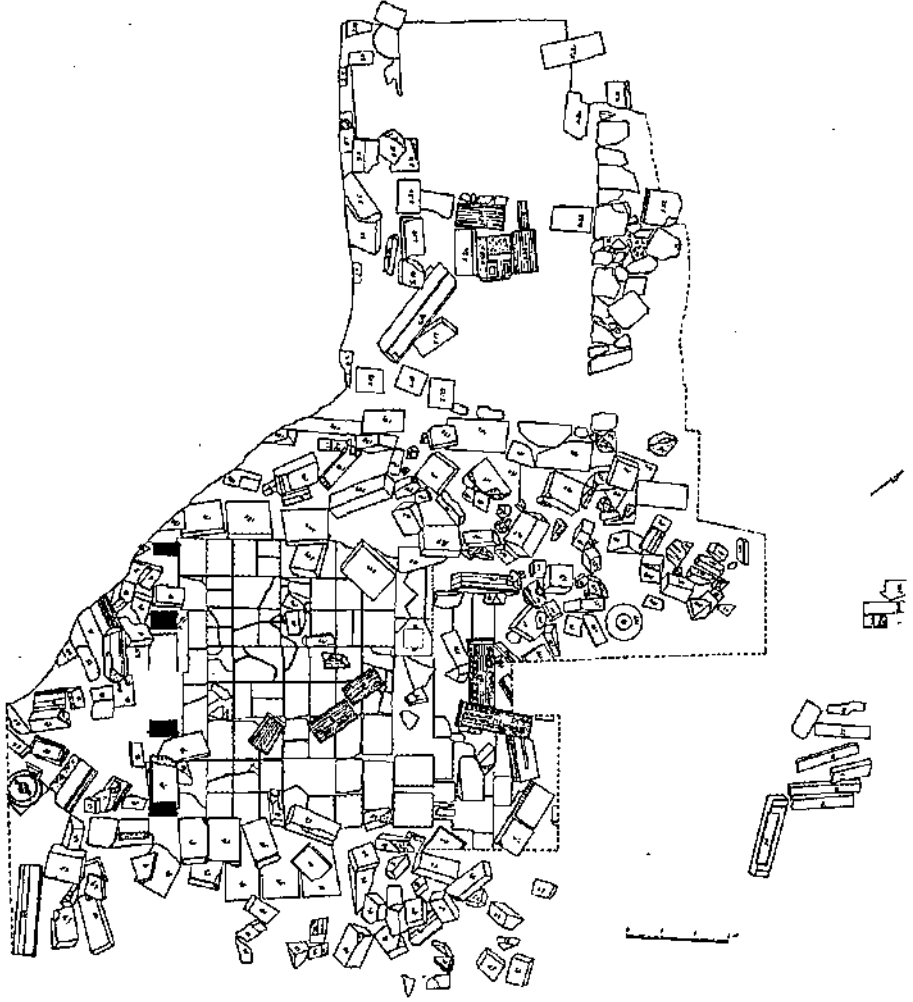
Mezardan çıkan iç formulu unguentariumlar gösterdikleri form özellikleri ile Geç Hellenistik Dönem'e ait buluntulardır. Diğer bir buluntu olan tek kulplu testi ise Stratonikeia nekropolünden bulunan tek kulplu boyundan testiler ile karşılaştırıldığında, M.Ö. 1. yüzyıl - M.S. 1. yüzyıla ait olduğu görülmektedir. Tarihleme açısından çok önemli bir buluntu olan sikkenin M.Ö. 166-88 arasına ait bir Rodos sikkesi olduğu tespit edilmiştir.

Tüm buluntular bize gösteriyor ki, Lagina'daki bu dromoslu mezar M.Ö. 2. yüzyıl ortalarında inşa edilmiş ve M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına kadar kullanılmıştır.

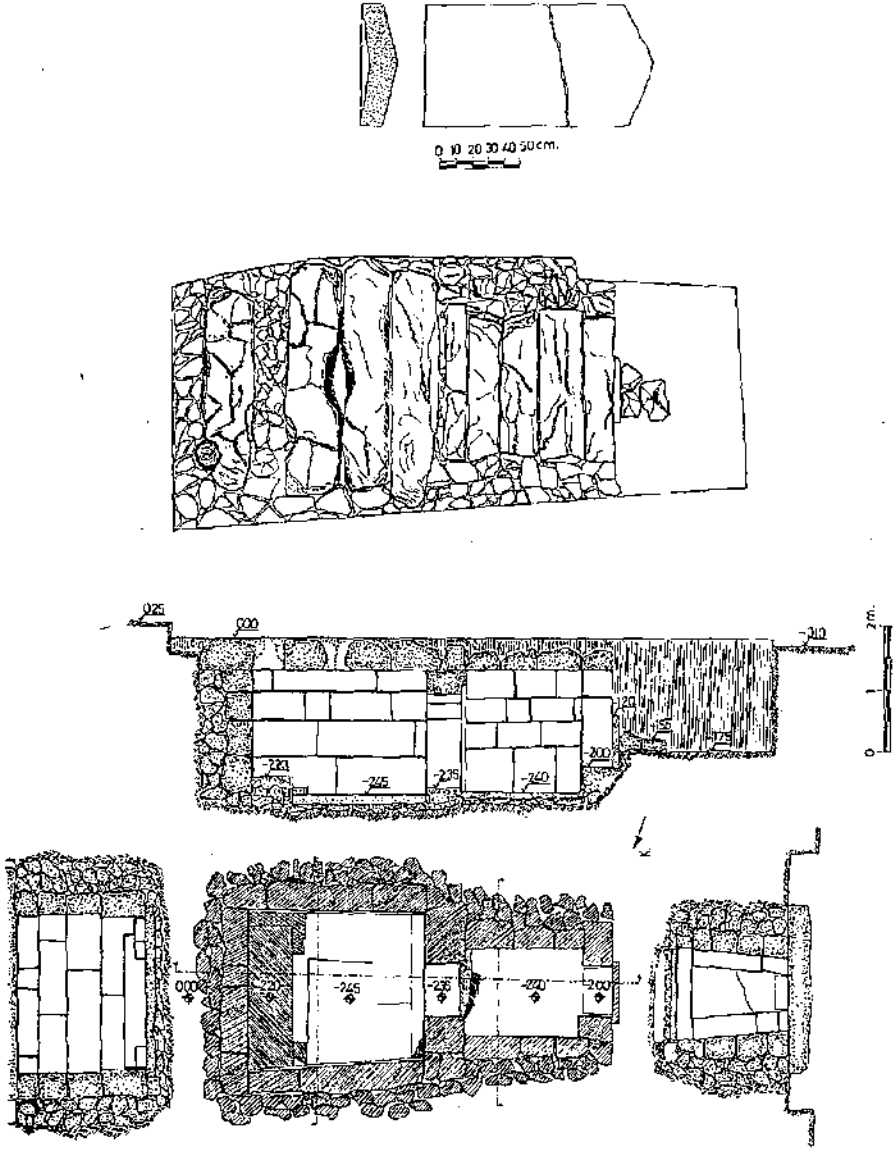
(12) O. Tekin, *Greek and Roman Coins*, İstanbul 1994, syf. 117, Lev. XXXI, 337, Env. 19392; BMC., *Caria*, Syf. 250 - 253 ; Von Avlok, *7 Heft, Karien Rhodos, Hellenistik* no. 2829 vd.; S. Gür, *Antik Sikkeler*, İstanbul, 1976, Lev. XXIX - XXXI

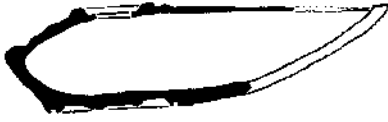
Cizim 1: Propylonun 1995 kazı sezonu sonu planı

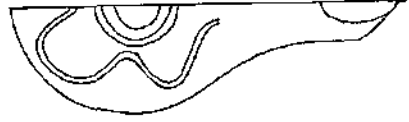
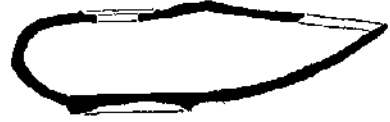
Çizim 2: Propylon 1995 yılı kazısı mimari buluntuların planı

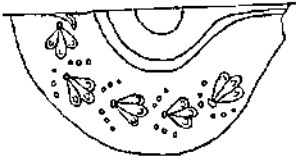
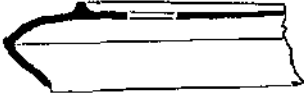
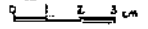
Çizim 3: Yayalar mevkii dromoslu mezarın plan ve kesiti

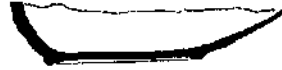
ENVANter NO: 95M 7

ENVANter NO: 95M 9

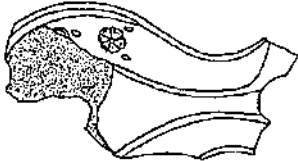
ENVANter NO: 95 M 8

ENVANter NO: 95.M.3

ENVANter NO:95.M.11

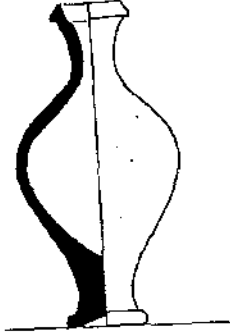

ENVANter NO: 95M 6

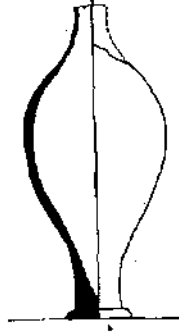

ENVANter NO:95M.12

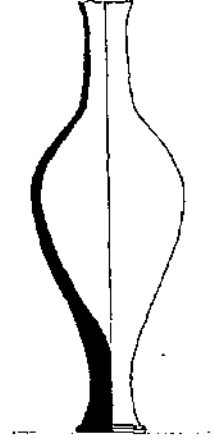
Çizim 4: Dromoslu mezarın kandil buluntularının kesit ve görünüş çizimleri

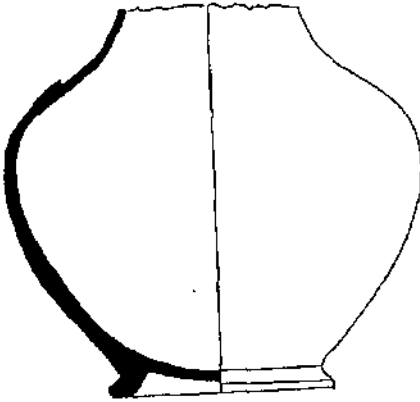
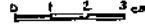
ENVANTER NO:95M14

ENVANTER NO:95M10

ENVANTER NO:95M4

ENVANTER NO:95M5

ENVANTER NO:95M13

Çizim 5: Dromoslu mezarın unguantherium buluntularının profil çizimleri

Resim 1: Tripylon önü apsis bölümü içindeki mimari temizlik öncesi

Resim 2: Tripylon önü apsis bölümü temizlik sonrası

Resim 3: Apsisteki sütun ve sütun kaidesi

Resim 4: Apsis önündeki ilk krepis

Resim 5: Propylon krepislerinin mimari bloklar altında kalmış görünümü

Resim 6: Propylon krepislerinin mimari bloklar kaldırıldıktan sonraki görünümü

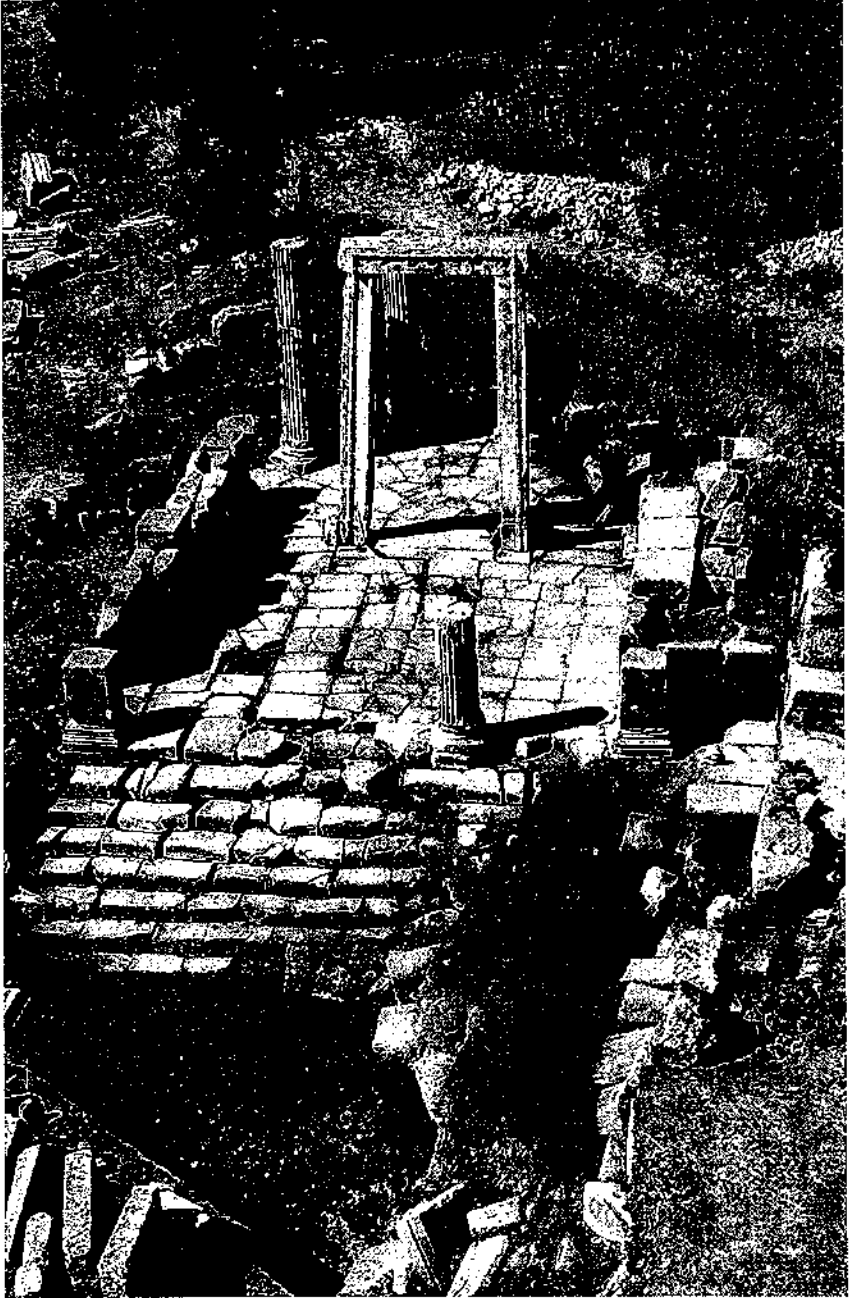
Resim 7: Propylon orthostadlarının ayağa kaldırma çalışmaları

Resim 8: Propylon orthostadlarının ayağa kaldırılmış görünümü

Resim 9: Propylon yapısı restorasyon öncesi görünüm

Resim10: Propylon restorasyon çalışması ilk aşaması

Resim 11: Hekateion kuzey piteroma temizlik çalışması

Resim 12: Hekateion kuzey piteroma sütunlarının ayağa kaldırılması

Resim 13: Dromoslu mezar, üst örtüsü

Resim 14: Dromosun kapısı, batıdan görünüş

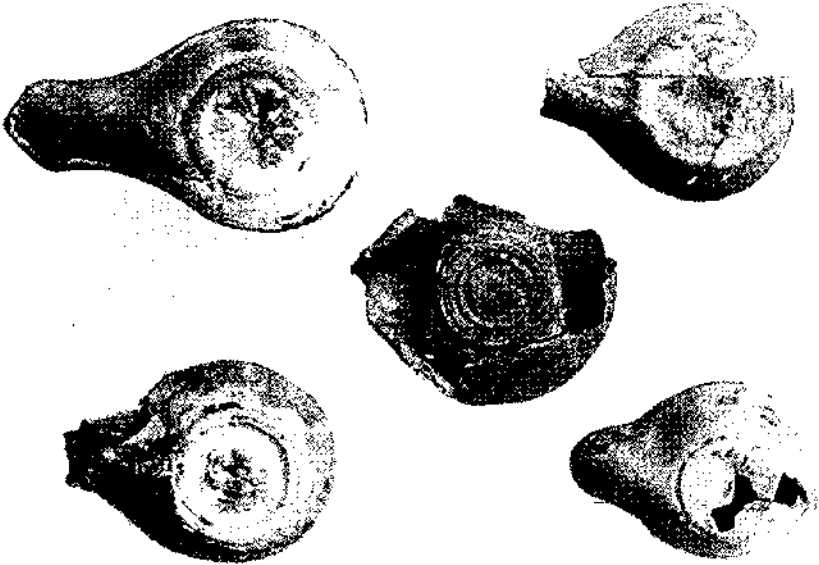
Resim 15: Mezar odası duvar örgü tekniği

Resim 16: Mezar odası ve dromos içinden görünüm

Resim 17: Kandillerin üst görünümü

Resim 18: Kandillerin alt görünümü

Resim 19: Unguentariumlar ve urne parçası

Resim 20 a: Sikke ön yüz

Resim 20 b: Arka yüz